

KADIN TÜKETİCİLERİN YÜZ ŞEKLİNE GÖRE YAKA FORMU ALGILARININ İNCELENMESİ

 Menekşe SAKARYA^a

Özet

Kadın tüketiciler, bedenlerini veya bedenlerinin belirli bölgelerini beğenmediklerinde onları gizlemek, güzel görünmek ve kendi olumsuz algılarını olumluya çevirmek için bazen giysilere başvurabilmektedirler. Yaka, giysi tasarımında kıyafeti ön plana çıkaran en önemli vurgulayıcı unsurdur. Yakalar, tasarım öğelerinden çizgi öğesi ile değerlendirildiğinde, ürünün ortaya çıkarılmasında kişiler üzerinde çeşitli etkiler yaratabilmektedir. Bu etkiler, derinlik, genişlik, hareket, kısalma, uzama vb. biçiminde sıralanabilir. İnsanların oval, kare, yuvarlak, dikdörtgen, üçgen ve kalp gibi yüz şekillerine sahip oldukları bilinmektedir. Yaka formlarının yüz şekillerine bağlı olarak kişiler üzerinde farklı etkiler yarattığı düşünülmektedir. Bu araştırma, kadın tüketicilerin kendi yüz şekillerine uygun yaka formu seçimlerine yönelik algılarının belirlenmesi ve elde edilen sonuçlar ile moda tasarımcılarının tasarım süreçlerine katkı sağlaması amacıyla hazırlanmıştır. Araştırmanın yöntemi nicel araştırma desenlerinden tarama modelidir. Veri toplama aracı ise ankettir. Çalışmanın evrenini Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesinde görev yapan 423 kadın öğretim elemanı oluşturmaktadır. Örneklemi ise ölçüt örnekleme yöntemi kapsamında belirlenen ölçütler doğrultusunda araştırmaya katılım sağlayan 73 kadın öğretim elemanı oluşturmuştur. Veriler SPSS (23.0) istatistik programında, güvenilirlik ve frekans analizleri yapılarak çözümlenmiştir. Kadın öğretim elemanlarının yüz şekillerinin oval ve yuvarlak yüz şekline sahip oldukları, günlük hayatta sık sık yuvarlak, bisiklet ve V yaka formunu tercih ettikleri araştırmadan elde edilen sonuçlar arasındadır. Yüz şeklinin yaka formları algısına etkisi, temel tasarım öğelerinden çizgi etkisi ile değerlendirildiğinde kadın öğretim elemanları üzerinde darlık, genişlik veya uzunluk gibi farklı etkiler bıraktığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yüz şekilleri, Yaka formları, Algı, Moda tasarımı.

EXAMINATION OF FEMALE CONSUMERS' PERCEPTIONS OF NECK FORM BY FACE SHAPE

Abstract

When female consumers do not like their bodies or certain parts of their bodies, they can sometimes use clothing to hide them, make them look good and turn their negative perceptions into positive ones. The collar is the most important highlighting element that brings focus to on the outfit in the clothing design. When the collar is evaluated with the line element, which is one of the design elements, it can have various effects on people while revealing the product. These effects include depth, width, movement, shortening, stretching and

^aDr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü, msakarya@ohu.edu.tr

Makale Geliş Tarihi: 02.03.2023, Makale Kabul Tarihi: 28.03.2023

so on, which can be sorted in the format. It is known that people have face shapes such as oval, square, round, rectangular, triangular and heart. It is believed that neck forms have different effects on people according to their face shapes. The purpose of this study is to determine how female consumers perceive the neck forms that are suitable for own their face shapes and to contribute to the design processes of fashion designers with the results obtained. The method of the study is the screening model, one of the quantitative research designs. The instrument used to collect data is the survey. The population of the study consists of 423 female lecturers working at Niğde Ömer Halisdemir University. The sample consisted of 73 female lecturers who participated in the survey according to the criteria set in the criterion sampling method. The data were analyzed using SPSS (23.0) statistical program by performing reliability and frequency analysis. Among the results of the study female lecturers have oval and round face shapes and often prefer round, bicycle and V-neck forms in daily life. When the effect of face shape on the perception of neck forms is evaluated with the line effect, which is one of the basic design elements, it is concluded that the line effect has different effects on female lecturers, such as narrowness, width or length.

Keywords: Face shapes, Neck forms, Perception, Fashion design.

Giriş

Birey, çevresi ve yaşamı ile ilgili bilgileri duyum ve algı yoluyla ile fark eder. Duyum, algılamanın ilk aşamasını, algı ise duyusal bilginin alınmasını, yorumlanmasını, seçilmesini ve düzenlenmesini oluşturur. Algı, psikoloji, fizyoloji ve sanat gibi alanların konusudur. Her insanın algılaması birbirinden farklıdır (Sakarya, 2018, ss. 17-18). Kişiyeye bağlı özelliklerle birlikte dışarıdan gelen etkiler algılama biçimini farklılaştırdığı gibi kişinin karakterine, yaşına, cinsiyetine, eğitimine, yaşadığı sosyal çevreye ve kültüre göre değişiklik gösterir. Bireyin geçmişte yaşadığı deneyimleri, yaşı, cinsiyeti, eğitimi, inançları ve ihtiyaçları da algısını önemli derecede etkiler (Asar, 2013, s. 4; Sakarya, 2018, ss. 17-18). Algı, uyarıcının kaynağına bağlı olarak dış ve iç algı olmak üzere ikiye ayrılır. Dünyaya ilişkin görme, işitme vb. gibi algılar dış, kişinin kendi bedenine ilişkin konum, yön, hareket vb. gibi algılar ise iç algı olarak tanımlanır (Asar, 2013, s. 4).

Günümüzde kadınların giderek artan güzelleşme çabalarının altında, öz benliklerini tamamlama arzusunun yattığı düşünülmektedir. Bu nedenle kadınların, göze hoş görünmek ve olumsuz algıları azaltmak için beden imajlarını (Güzel, 2013, s. 2) giysileri kullanarak tamamlama çabaları söz konusudur. Giyim estetiğinde, kadınlar için önemli bir yere sahip olan beden kavramının sosyo-psikolojik boyutu beden imajı olarak açıklanmaktadır. Aslında kişisel bir algı durumu söz konusudur. Kişinin aynada algıladığı beden imajı ile zihninde oluşturduğu resimdeki beden imajı arasında bazen fark oluşabilmektedir. Başka bir deyişle kişi kendini gerçekte olduğundan daha zayıf veya daha geniş algılayabilmektedir (Yıldırım, 2011, s. 1). Giysi seçerken de bireyin kendi olanaklarını, karakterini, vücut tipini ve şeklini, vücudunun kusurlu ve güzel bölgelerini bilmesi önemlidir. Bireyin vücut tipini ve şeklini tanıdığında vücudunun kusurlarını ya da beğendiği kısımlarını saptaması daha kolaydır (Pamuk & Tereci Ergül, 2018, s. 1116). Giysinin beden fiziksel etkilerden korunması ve kişinin kimliğini yansıtan işlevleri dışında, aynı zamanda bedende istenen kısımlarının vurgulanmasına veya gizlenmesini olanak sağlayan bir nesne olduğu bilinmektedir. Giysinin bu şekilde olanak sağlaması ideal bir beden imajını yansıtmaya imkân verebilir. Örneğin, ideal beden imajına uygun görünümü sağlayacak giysiler tercih

edilebilir. Yapılan çeşitli araştırmalar modanın kadın bedeni üzerinde çeşitli etkileri olduğunu öne sürmektedir (İmren, 2018, s. 105).

Giysi tasarımcıları kıyafette yaka, kup ve benzeri hatları göstermede çizgi öğesini kullanır. Giysi tasarımında bu öğe; düz, verrev ve eğri şekillerden modele en uygun olanı tercih edilerek kullanılır (Sakarya, 2018, s. 6). Tasarım ve sanat alanları için çizgi, hareket halindeki bir noktanın belirli bir yöndeki eğiliminden doğmakta ve görsel ve üç boyutlu hale dönüşmektedir (Olgaç, 2005, s. 61; Yavuz Özden, 2021, s. 58). Ayrıca çizgi, şekiller veya nesnelere yüzey dalgalanmalarını tanımlamak için de kullanılmakta bazen de çizilmiş veya renklendirilmiş bir figürün, objenin ya da kütlelerin en dış sınırlarını tanımlayan kontür olarak da bilinmektedir (Ocrvirk vd., 2018, s. 106).

Yavuz Özden'in (2021, s. 59) aktarımı ile "Tasarımda çizgiler; renkler, değerler, dokular, formlar ve boşlukların kullanımı ile gözü bakış yönüne göre bir bölümünden diğerine yönlendirebilmektedir. Bu durum hareket yanılması ya da hareket olarak adlandırılmaktadır. Hareket, aynı zamanda gözün tasarıma, kompozisyona bakarken izlediği yol olarak tanımlanmaktadır." Tasarımda çizgi ile her türlü etki yaratılabilir. Giysi tasarımında çizgi kullanımı ile giysinin genel görünümü ve stili belirlenebilir (Olgaç, 2005, s. 61). Çizgilerin giysilerde kullanıldıkları türleşme yoğunluklarına (ölçüye, aralıklara, tonlara, yönlerine) bağlı olarak bireylerde farklı etkiler ortaya çıkardığı bilinmektedir (Olgaç, 2005, s. 16; Sakarya, 2018, s. 6). Çizgi, tasarımın ürüne dönüşmesi ve somutlaştırılmasında, psikolojik açıdan bir dışavurum ifadesidir. Ayrıca vücut formunun yanı sıra oluşturduğu algı nedeniyle de giysi tasarımında oldukça önemli bir işleve sahiptir. Bu açıklamalardan yola çıkarak tasarımcının oluşturduğu ya da oluşturmak istediği her tasarımda, vermek istediği bir mesaj veya yaratmak istediği psikolojik bir etki olabilmektedir. Çizgileri kullanma şekli tasarımcının kendi tarzını yansıtmaktadır. Tasarımcının başarısı ve kalıcılığı bu tarzının özgünlüğü ile doğru orantılıdır (Sakarya, 2018, s. 14; Sözen vd., 2020, s. 25).

Giysi tasarımında kıyafete odaklanmayı sağlayan en önemli vurgu unsuru ise yaka formudur. Ayrıca yaka formları, tasarım öğelerinden çizgi öğesi ile değerlendirildiğinde, ürünün ortaya çıkarılmasında kişiler üzerinde çeşitli etkiler yaratabilmektedir. Örneğin; çizgilerin derinlik, durgunluk, hareket, kısalma, uzama vb. etkileri olabilir. Sudrul Amin vd., (2017, s. 125) yaptıkları araştırmalarında yaka çizgisini "Giysinin kullanıcının boynuna en yakın olan kısmıdır. Ayrıca kişinin boynu ve omuzları arasındaki çizgiyi ifade ettiği gibi aynı zamanda kimi zaman boynu ve omuzları kimi zaman da göğüs hattını vurgular. Boyun, giysiye bir stil çizgisi katılan en önemli hattır. Bu nedenle üst beden üzerine giyilen her giysi için, yaka, kapüşon, pens veya pililerle giysiye ait bu üst kenarın daha fazla şekillendirilmesi için bir sınırdır" şeklinde tanımlamışlardır.

Yaka, üst giyime sabitlenmiş boyun kısmındaki farklı açıklıklara ya da boynu saracak şekildeki çeşitli formlara verilen isimdir (Erol, 2021, s. 5). Yakalar, model özelliği ve kullanım yerine göre değişiklik gösterebilir. Kadın giyiminde yakalar birçok şekil ve ölçüde kullanılarak tasarımın stilini değiştirebilir (Özeren, 2020, s. 4). Yakalar, görünüşleri ve çalışma biçimlerine göre genel olarak oyuntulu yakalar (yakasız yakalar), bedene takılan yakalar ve bedenden çıkan yakalar olarak üç grupta toplanabilir (Erol, 2021, s. 5). Bu çalışmanın sınırlılıkları doğrultusunda oyuntulu yakaları şu şekilde tanımlamak mümkündür. Üst bedenine yaka oyuntusunun farklı şekillerde oyulması ile oluşan yaka formlarıdır. Bu yakalar, sıfır yaka, "U" yaka, "V" yaka, kare yaka, beşgen yaka ve kayık yaka şeklinde örneklendirilebilir

(Özeren, 2020, s. 4). Yaka formunun boynun uzunluğu ve kalınlığı nedeni ile yüz şekli üzerinde kritik bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Giyside yaka, görünümü etkileyen en önemli unsurdur. Bir giysinin bu kadar küçük bir parçasının kişinin tüm görünümünü nasıl kökten değiştirebileceği oldukça şaşırtıcı bulunmaktadır. Aynı zamanda yaka, giysiye kişilik ve karakter eklemek için çok önemli bir ayrıntıdır. Bireyler birbirine bakarken veya konuşurken ilk odaklandıkları yer boyun hattıdır (Sudrul Amin, vd., 2017, s. 125).

Dünya üzerinde yaklaşık olarak sekiz milyar insan yaşamaktadır. Bu insanların milyarlarca vücut özelliği, sayısız vücut tipi (Pamuk & Terci Ergül, 2018, s. 111) ve yüz şekli olduğu anlamına gelmektedir. İnsanların sahip oldukları çeşitli yüz şekilleri arasında ortak bazı şekiller; oval, kare, dikdörtgen, yuvarlak, üçgen, ters üçgen ve kalp olarak sıralanabilir (Davis, 1980, s. 83).

a) Kalp/Ters Üçgen b) Dikdörtgen c) Oval d) Yuvarlak e) Kare

Görsel 1. Ünlülere ait yüz şekli örnekleri, (Shah, 2019, s. 7).

Yüz Şekilleri:

Oval yüz: Uzunluğu genişliğinin yaklaşık üçte ikisi kadardır, düzgün, kıvrımlı çene ve alın ile hafif kavisli yanaklara sahiptir. Oval yüzler, çene doğru inceler. Bu yüz şekline sahip kadınların alınları daha geniş ve elmacık kemikleri belirgindir. Oval yüz, iyi bir orantıya sahiptir. Birçok kültür, oval yüzü "ideal" yüz şekli olarak tanımlar ancak bu durumun kültürel olduğu kadar sanatsal nedenleri de vardır (Davis, 1980, s. 83; Rojas, 2017, s. 56).

Kare yüz: Düz ve belirgin yanaklara, geniş alına ve köşeli çene kemiklerine sahiptir (Davis, 1980, s. 83). Alın, elmacık kemikleri ve çene çizgisi uzunluk veya genişlik bakımından benzer olduğu için kare şeklindeki yüzler kolayca tanınabilir (Rojas, 2017, s. 33).

Yuvarlak yüz: Çene yuvarlak olup, yanaklar ve alın kısa ve geniştir (Davis, 1980, s. 83). Yuvarlak yüz şekilleri, uzun oldukları kadar eşit genişlikte olmaları, ancak yanak bölgelerinin biraz daha büyük olması bakımından kare yüzlerle çok benzerler. Genellikle daha dolgun yanaklara ve elmacık kemikleri ile yuvarlak veya daha yumuşak bir çene çizgisine ve açılara sahiptir (Rojas, 2017, s. 39; Shah, 2019, s. 7).

Üçgen yüz: Geniş belirgin çene kemikleri ve dar, sivri bir alna sahiptir (Kırzioğlu, 1992, s. 140)

Ters üçgen/Kalp yüz: Kalp yüz, ters üçgen yüzden genellikle alnın ortasında “dul tepesi” veya “kalp şeklinde” adlandırılan saç şekli ile ayrılır (Davis, 1980, s.83). Ters üçgen yüzlü kadınlar kolayca tanınabilir çünkü genellikle geniş alınlı, sivri çeneli ve genişliklerinden çok daha uzun yüzleri vardır (Rojas, 2017, s. 44; Shah, 2019, s. 7).

Elmas yüz: Dar, sivri alın ve çene, geniş belirgin elmacık kemiklerine sahiptir (Davis, 1980: 83). Elmacık kemikleri geniş ve çok köşelidirler. Elmas şeklindeki yüzler çok köşeli yanaklara veya elmacık kemiklerine sahip olarak tanımlanır (Rojas, 2017, ss. 61- 62).

Dikdörtgen yüz: Uzun ve dar, köşeli hatlara sahip olup; genişliklerinden çok daha uzun ve incedir (Davis, 1980, s. 83; Tio, 2019).

Bu araştırma ile kadın tüketicilerin kullanmayı tercih ettikleri yaka formları ve kendi yüz şekillerine uygun yaka formları hakkında bilgi düzeylerinin artırılması öngörülmektedir. Araştırmaya yönelik diğer bir öngörü ise, kadın tüketicilerin yüz şekillerine göre yaka formu algıları sonucu ortaya çıkan bulguların moda tasarımcıların tasarım süreçlerine katkı sağlayarak, kadın tüketicilere yüz şekillerine uygun yaka formu seçimlerinde yardımcı olacağı düşünülmektedir.

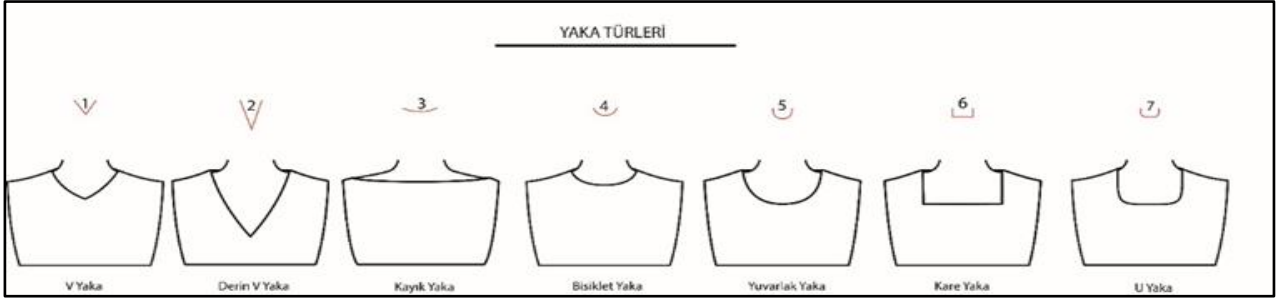
A. YÖNTEM

Çalışmada kadın tüketicilerin kendi yüz şekillerine uygun yaka formları ile ilgili bilgi düzeylerini artırmaları ve elde edilen sonuçlarla moda tasarımcılarının tasarım süreçlerine katkı sağlaması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da günümüzdeki bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan bir yaklaşımdır (Karasar, 2011, s. 79).

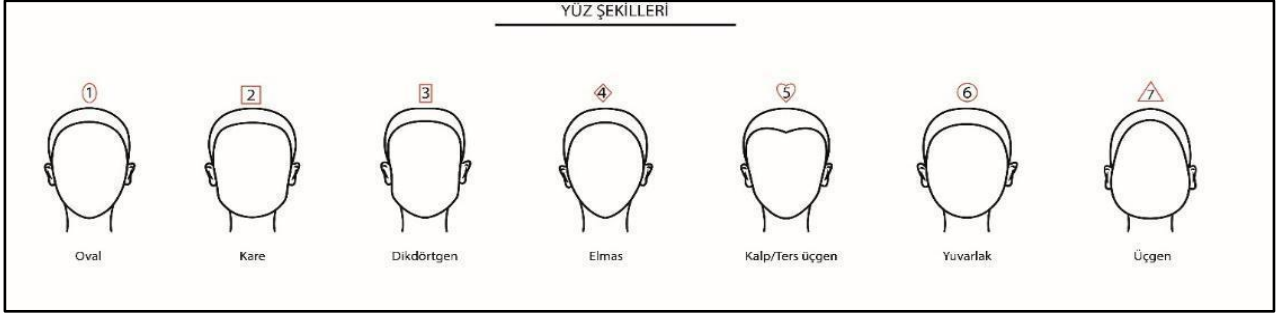
1. Araştırmanın Ölçekleri

Araştırma kapsamında öncelikle konu ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Çalışmanın amacı ve yöntemi doğrultusunda veri toplama aracı, anket olarak belirlenmiştir. Anket formu görsel algıya yönelik olduğundan ankette kullanılmak üzere öncelikle yüz şekilleri ve yaka formları Arş. Gör. Sema Özeskici tarafından Adobe Illustrator 2022 (26.0) programında çizilmiştir (Şekil 1, Şekil 2). Araştırmanın sınırlılıkları kapsamında belirlenen oyuntulu yakalar, algıda farklılıklar ortaya koyabilmek için alan yazında yer alan sınıflandırmalara ek olarak araştırmacı tarafından çeşitlendirilmiştir (Örnek: V yaka derin V). Yaka çizimlerinin oluşturulmasındaki kalıp çizimlerinde İTKİB: Kalıp Hazırlama-Kadın Dış Giyimi kitabında (Çardak vd., 2007, s. 108) yer alan ölçüler kullanılmıştır. Yüz şekilleri, Davis'in (1996, s. 84) “Visual Design in Dress” isimli kitabında yer alan sınıflandırmaya göre oluşturulmuştur. Algıyı etkileyeceği düşünülerek yüz şekilleri üzerine duyu organları eklenmemiştir.

Araştırmacı tarafından oluşturulup alan uzmanı akademisyenlerin görüşleri alınarak nihai haline getirilen anket, üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölüm, araştırmaya katılanların gönüllülük esasıyla katılımlarına yönelik onam formunu, ikinci bölüm demografik bilgilere yönelik soruları, üçüncü bölüm ise kadın öğretim elemanlarının yaka formlarının yüz şekillerine göre algılarının belirlenmesine yönelik 11 soruyu kapsamaktadır.

Şekil 1. Yaka Formları (Çizim: Sema Özeskici, 2022)

Şekil 2. Yüz Şekilleri (Çizim: Sema Özeskici, 2022)

Ankette yer alan yüz şekillerine göre yaka formlarının belirlenmesine yönelik soruların, farklı bireylerden daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi elde etmeyi sağlayacağı düşünülmüştür. Açık uçlu sorular da ise görüşülen bireylerin konu hakkında daha ayrıntılı cevaplar vermesini teşvik edebilir niteliktedir. Çalışmanın gerçekleştirilebilmesi için Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulu'nun 26.09.2022 tarih ve 11 sayısı raporu ile etik onay izni alınmıştır. Ankette yer alan her bölümünün başında anketin uygulanmasına yönelik yönerge açıklanmıştır.

Oluşturulan anket formu, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi'nde görev yapmakta olan gönüllü kadın öğretim elemanlarına Elektronik Belge Yönetim Sistemi üzerinden ve kurumsal e-posta yolu ile çevrimiçi ortamda sunulmuştur. Katılımcılardan anket formunda görseller ve algıya ilişkin sorular yer aldığından soruları bilgisayar ekranından ve göz hizasından yanıtlamaları istenmiştir.

Araştırmaya katılanların ankette yer alan yüz ve yaka şekillerinin algılanmasında kullanılan standart çizimler ile benzer algıları belirleyebilecekleri, algılarının kişilere göre farklılaşabileceği ve geçmişteki deneyimlerinin etkili olabileceği, fiziksel ve zihinsel algılama sorunları bulunmadığı, son olarak anket formunu belirlenen kurallar çerçevesinde yanıtladıkları varsayılmıştır.

Çalışmada yüz şekilleri ve yaka formları çizgisel (siyah renkle) olarak belirtilmiştir. Oyuntulu yakalar (yakasız yaka) olarak bilinen V, Derin V, Kayık, Bisiklet, Yuvarlak, Kare ve U yaka formları/türleri (Şekil 1) ve Oval, Kare, Dikdörtgen, Elmas, Kalp/Ters Üçgen, Yuvarlak ve Üçgen yüz şekilleri ile sınırlandırılmıştır (Şekil 2). Ayrıca araştırmada yüz şekillerinin ve yaka formlarının sadece ön görünümüne yer verilmiştir.

2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi bünyesinde görev yapan Kadın Akademik Personel oluşturmaktadır. Üniversitenin 2022 yılı personel sayılarına bakıldığında toplam kadın öğretim elemanı sayısının toplam 423 olduğu tespit edilmiştir. Örneklem ise ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Bu yöntemde belirlenen ölçütler şu şekildedir:

- Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi'nin kadın öğretim elemanı olmak,
- Fakülte, yüksekokul, konservatuvar ve meslek yüksekokulunda görev yapıyor olmak,
- Araştırmaya gönüllülük esası ile katılmak,
- Bilgilendirmiş olur formunu onaylamış olmak.

Çalışmaya kadın akademisyenlerden gönüllülük esasına göre ankete katılmaları istenmiştir. Araştırma 01.10.2022-31.11.2022 tarihleri arasında elektronik ortamda gerçekleştirilmiş ve toplam 73 kişi anketi yanıtlamıştır. Katılımcıların hepsi bilgilendirilmiş onam formuna onay vermiştir.

3. Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri SPSS 23.0 istatistik paketi ile analiz edilmiştir. Veriler güvenilirlik ve frekans analizleri yapılarak çözümlenmiştir.

Yürütülen araştırma, pilot ve gerçek uygulama olmak üzere iki aşamada gerçekleştirilmiştir. Anket formunun kapsam geçerliliği için uzman görüşleri alınmıştır. Güvenilirliği için ise öncelikle pilot çalışma gerçekleştirilmiştir. Pilot uygulamada ölçeğin güvenilirliğini belirlemek için alandan 7 (Tekstil ve Moda Tasarımı/Moda Tasarımı) kişiye uygulanan anketin 4'li Likert ölçeği ile ölçülen 56 farklı değişkenin istatistiksel sonuçları Cronbach Alpha testi ile incelenmiştir. Oluşturulan tüm sorular için ankette de ölçek bazında güvenilirlik sağlanmıştır ($\alpha = 0.882$) ve daha sonra gerçek uygulama için ankete son şekli verilmiştir. Değişkenler Cronbach Alpha katsayısının değerlendirilmesinde kullanılan ölçeğe göre $0.80 \leq \alpha < 1.00$ arasında olup oldukça güvenilirdir (Özdamar, 2002, s. 673). Güvenilirliği ve geçerliliği sağlanmış veri toplama aracı ve uygulama sonucunda elde edilen verilerin güvenilirliği ($n=72$)tekrar test edilmiş testin güvenilirliği kanıtlanmıştır ($\alpha = 0.918$).

Çalışmada algıya ilişkin geliştirilen ölçekte yaka formlarını giyinme durumuna göre tercih etme sıklıklarına ilişkin 1 soruda 4'lü Likert ölçeği kullanılmıştır (1= hiçbir zaman, 4=her zaman). Yaka formlarının yüz şekillerinin algısına yönelik 7 soruda ise yine 4'lü Likert ölçeği tercih edilmiştir (1= Geniş, 2= Dar, 3= Uzun, 4=Etkisi yok).

B. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde katılımcıların demografik bilgileri, sahip oldukları yüz şekilleri, yaka formu tercihleri, oyuntulu yakalar olarak bilinen V, Derin V, Kayık, Bisiklet, Yuvarlak, Kare ve U yaka formlarının Oval, Kare, Dikdörtgen, Elmas, Kalp/Ters Üçgen, Yuvarlak ve Üçgen yüz şekillerine bağlı olarak kadın tüketicilerin algılarında meydana gelen etkilerle ilgili verilere ait bulgulara yer verilmiştir. Bulgulara, ankette yer alan şekiller yerleştirilerek değerlendirilmiştir.

Araştırmaya katılan Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi'nde görev yapan kadın öğretim elemanlarının bağlı oldukları Fakülte/Yüksekokul ve Meslek Yüksekokulu dağılımları şöyledir; %15,1 'i Eğitim, %12,3'ü Güzel Sanatlar, %8,2'si Fen Edebiyat, %8,2'si Mimarlık, %8,2'si Mühendislik, %8,2'si, Tarım Bilimleri ve Teknolojisi, % 6,8 İktisadi ve İdari Bilimler, %5,5 İletişim, %4,1 Bor Sağlık Bilimleri, %2,7 Diş Hekimliği, %1,4 Zübeyde Hanım Sağlık Bilimleri fakültelerinden; %5,5 Bor Halil Zöhre Ataman, %4,1 Niğde Sosyal Bilimler, %4,1 Bor, %4,1 Niğde Zübeyde Hanım Sağlık Hizmetleri, %2,7 Niğde Zübeyde Hanım Sağlık Hizmetleri ve %1,4 Niğde Teknik Bilimler meslek yüksekokullarından; %1,4 Yabancı Diller Yüksekokulu ile %1,4 Türk Musikisi ve Devlet Konservatuarı'ndan öğretim elemanları katılım sağlamıştır.

Tablo 1. Öğretim Elemanlarının Demografik Özellikleri

Demografik Özellikler	Öğretim Elemanları				
	f	%	n	%	
Unvan	Profesör	9	12,3	73	100
	Doçent	18	24,7		
	Doktor Öğretim Üyesi	15	20,5		
	Öğretim Görevlisi	13	17,8		
	Araştırma Görevlisi	18	24,7		
Öğrenim Düzeyi	Lisans	2	2,7	73	100
	Yüksek Lisans	16	21,9		
	Doktora/ Sanatta Yeterlik	55	75,3		
Doğum Yılı	1961-1965	1	1,3	73	100
	1966-1970	7	9,6		
	1971-1975	11	15,0		
	1976-1980	11	15,0		
	1981-1985	14	19,1		
	1986-1990	12	16,4		
	1991-1995	12	16,4		
	1996-2000	5	6,8		

Araştırmaya katılanların en çok doçent ve araştırma görevlisi olduğu; %75,3'nün doktora/ sanatta yeterlik derecesine sahip olduğu, yaş ortalamaları ise en çok 41-37 (%19,1) yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. Öğretim Elemanlarının Yüz Şekillerine Yönelik Görüşleri

Yüz Şekilleri	f	%
Oval yüz	34	46,6
Kare yüz	5	6,8
Dikdörtgen yüz	5	6,8
Elmas yüz	4	5,5
Kalp/Ters Üçgen yüz	4	5,5
Yuvarlak yüz	21	28,8
TOPLAM	73	100

Kadın öğretim elemanları, en çok %46,6'sı oval yüz şekline, ikinci olarak ise %28,8'i ise yuvarlak yüz şekline sahip olduklarını belirtmişlerdir (Tablo 2). Katılımcıların yüz şekilleri ile ilgili verdikleri bilgiler doğrultusunda en çok oval ve yuvarlak yüz hatlarına sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır.

Kadınlarda oval, evrensel olarak en çok hoşça giden bir yüz şeklidir. Toplumlarda bu yüz şeklinin kadınların güzelliğine katkı sağladığı düşüncesi hakimdir. Bu durum geçmiş yaşantı ve öğretim yolu ile pekiştirilmiş bir kabul olduğu ileri sürülmektedir (Goodman, 2015, s.1376-1381). Oval yüzler, daha dengeli oldukları için ticari ve reklam endüstrileri tarafından da ideal yüz şekli olarak kabul edilir. Olivia Munn, Tina Fey, Jessica Alba ve Cambridge Düşesi Kate Middleton gibi ünlülerin hepsi oval şekilli yüzlere sahiptir. Oval şekilli bir yüz, genişliğinden yaklaşık 1,5 kat daha uzun olduğundan altın orana (1,618 kat) göre "ideal yüz" olarak tanımlanabilir (Rojas, 2017, s. 57).

Tablo 3. Öğretim Elemanlarının Yaka Formlarını Tercih Etme Durumları

Tercih etme sıklığı Yaka Formları	Hiçbir zaman		Ara sıra		Sık sık		Her zaman	
	f	%	f	%	f	%	f	%
V yaka	6	8,2	29	39,7	31	42,5	7	9,6
Derin V yaka	19	26,0	40	54,8	13	17,8	1	1,4
Kayık yaka	23	31,5	39	53,4	10	13,7	1	1,4
Bisiklet yaka	7	9,6	23	31,5	33	45,2	10	13,7
Yuvarlak yaka	6	8,2	18	24,7	38	52,1	11	15,1
Kare yaka	35	47,9	28	38,4	9	12,3	1	1,4
U yaka	28	38,4	32	43,8	11	15,1	2	2,7
Toplam	73	100	73	100	73	100	73	100

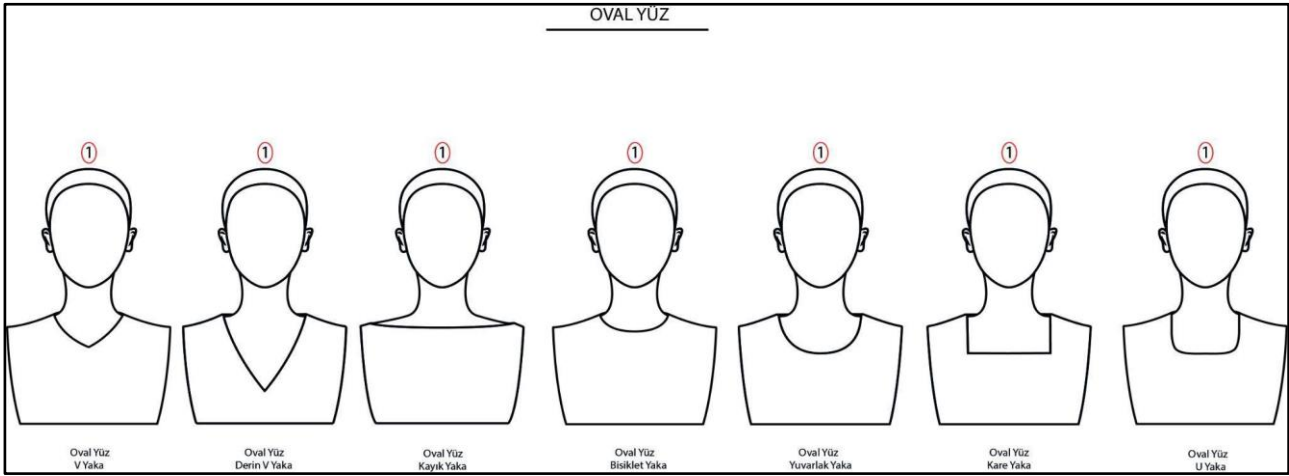
Öğretim elemanları en çok yuvarlak (%52,1), bisiklet (%45,2) ve V (%42,5) yaka formunu sık sık, derin V (%54,8), kayık yaka (%53,4), U yakayı (%43,8) ara sıra tercih ettiklerini, kare yakayı ise (%47,9) hiçbir zaman tercih etmediklerini belirtmişlerdir (Tablo 3).

Tablo 4. Öğretim Elemanlarının Yaka Formlarını Tercih Etme Sıralamaları

1.Yaka Tercihi	f	%	2.Yaka Tercihi	f	%
V yaka	23	31,5	Yuvarlak	22	30,1
Bisiklet	19	26,0	Bisiklet	7	9,5
Yuvarlak	13	17,8	U yaka	7	9,5
Derin V	6	8,2	V Yaka	7	9,5
Kare	2	2,7	Derin V	6	8,2
Belirtmeyen	10	13,6	Kayık	4	5,4
			Kare	2	2,7
			Belirtmeyen	18	24,6
TOPLAM	73	100	TOPLAM	73	100

Katılımcıların günlük yaşamlarında kullandıkları yakaların sıralamasına bakıldığında en çok V (%31,5), bisiklet (%26,0), yuvarlak (%17,8), derin V (%8,2), kare (%2,7) yakayı 1. sırada tercih ettikleri; 2. sırada ise yuvarlak (%30,1), bisiklet, U ve V yaka (%9,5), derin V (%8,2), kayık (%5,4), kare (%2,7) yakayı tercih ettikleri görülmüştür (Tablo 4). Katılımcıların %13,6'sı birinci sırada, %24,6'sı ise ikinci sırada yaka tercihleri ile ilgili görüşlerini belirtmemişlerdir. Öğretim elemanlarının Tablo 3'te sıklıkla kullandıklarını

belirttikleri yaka formalarını en çok tercih etme durumları (yuvarlak, bisiklet ve V yaka formları) ile karşılaştırıldığında birinci sırada tercih edilenler ile eşleştiği görülmüştür. Sadece tercih etme oranları farklılaşmıştır.

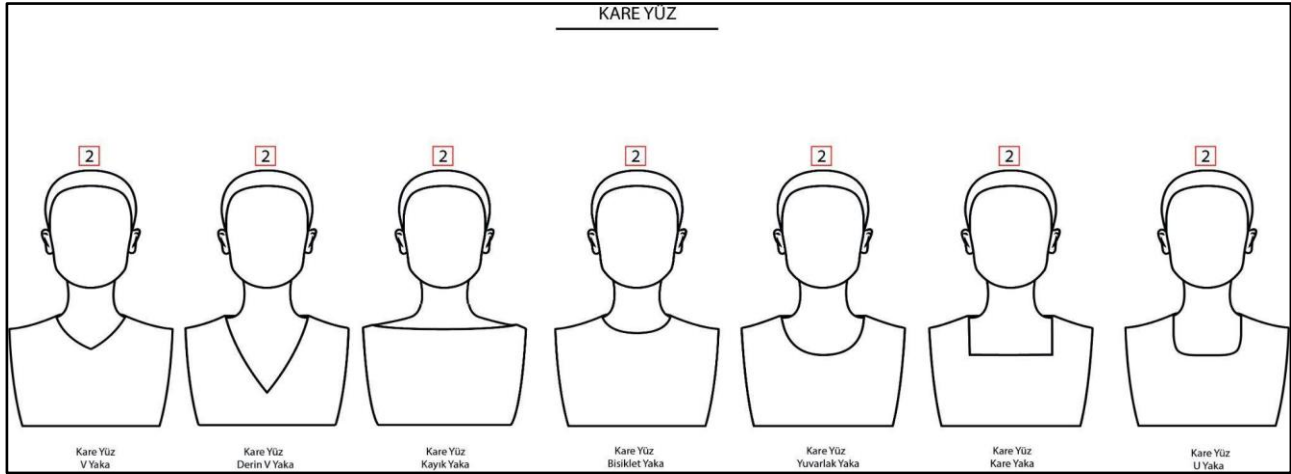

Şekil 3. Oval yüz şekli ve yaka formları (Çizim: Sema Özeskici, 2022)

Tablo 5. Öğretim Elemanlarının Oval Yüz Şeklinde Yaka Formu Algıları

Algı Yaka Formları	Geniş gösteriyor.		Dar gösteriyor.		Uzun gösteriyor.		Etkisi yok.	
	f	%	f	%	f	%	f	%
V yaka oval yüzü	2	2,7	19	26,0	28	38,4	24	32,4
Derin V yaka oval yüzü	2	2,7	10	13,7	53	72,6	8	11,0
Kayık yaka oval yüzü	22	30,1	21	28,8	4	5,5	26	35,6
Bisiklet yaka oval yüzü	9	12,3	17	23,3	3	4,1	44	60,3
Yuvarlak yaka oval yüzü	21	28,8	9	12,3	7	9,6	36	49,3
Kare yaka oval yüzü	23	31,5	8	11,0	14	19,2	28	38,4
U yaka oval yüzü	16	21,9	8	11,0	27	37,0	22	30,1
TOPLAM	73	100	73	100	73	100	73	100

Oval yüzü, derin V (%72,6), V (%38,4) ve U yakanın (%37,0) uzun gösterdiği, bisiklet (%60,3), yuvarlak (%49,3) ve kayık (%35,6) yakanın ise görünüşe etkisi olmadığı bulgusuna ulaşılmıştır (Tablo 5). Katılımcılar oval yüz şeklinin derin V, V ve U yaka formlarında uzun algısı olduğunu belirtmiş ayrıca bu yüz şeklinde geniş veya dar algısı düşük oranlı olduğu görülmüştür. Uzunluk algısının en büyük nedeni oval yüzün çeneye doğru incelmesinden kaynaklı olduğu düşünülebilir. Çizgi etkisi açısından düşünüldüğünde gözün dikey olan çizgileri yukarıdan aşağı doğru hareket ettirerek (Olgaç, 2005, s. 61) derinlik algısı meydana getirdiği bulgusuna ulaşılmıştır. Alan yazında, yaka formu ile bütün yaka formlarına sahip üst giysileri seçebilen oval yüzler için kayık yakanın bu yüz şekline en çok yakışan yaka olduğu söylenebilir (Varol, 2012, s. 66). Bisiklet, yuvarlak ve kayık yakanın ise etkisinin bulunmadığını belirten katılımcıların bu görüşe katkı sağladıkları düşünülebilir.

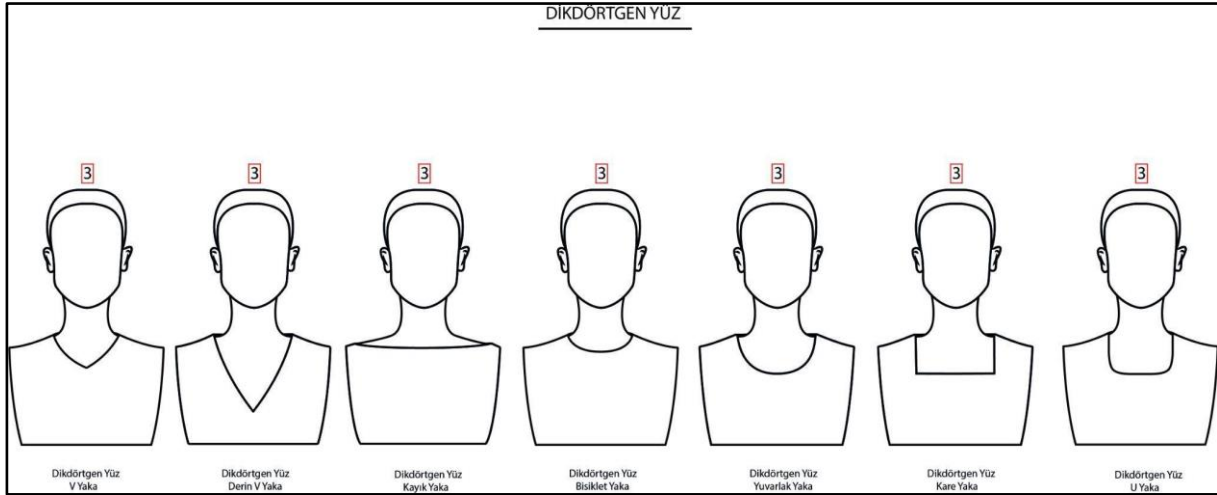

Şekil 4. Kare yüz şekli ve yaka formları (Çizim: Sema Özeskici, 2022)

Tablo 6. Öğretim Elemanlarının Kare Yüz Şeklinde Yaka Formu Algıları

Algı Yaka Formları	Geniş gösteriyor.		Dar gösteriyor.		Uzun gösteriyor.		Etkisi yok.	
	f	%	f	%	f	%	f	%
V yaka kare yüzü	18	24,7	22	30,1	11	15,1	22	30,1
Derin V yaka kare yüzü	8	11,0	22	30,1	30	41,1	13	17,8
Kayık yaka kare yüzü	35	47,9	14	19,2	2	2,7	22	30,1
Bisiklet yaka kare yüzü	14	19,2	21	28,8	6	8,2	32	43,8
Yuvarlak yaka kare yüzü	24	32,9	7	9,6	8	11,0	34	46,6
Kare yaka kare yüzü	29	39,7	7	9,6	17	23,3	20	27,4
U yaka kare yüzü	22	30,1	6	8,2	21	28,8	24	32,9
TOPLAM	73	100	73	100	73	100	73	100

Tablo 6'da katılımcılar, kare yüzü V yakanın (%30,1) dar gösterdiği, derin V yakanın (%41,1) yüzü uzun gösterdiği, kayık (%47,9) ve kare (%39,7) yakaların yüzü geniş gösterdiği, yuvarlak (%46,6), bisiklet (%43,8), U yakanın (%32,9) görünüşe etkisi olmadığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Katılımcılar V yakanın dar göstermesinin yanı sıra bu yaka şeklinin görünüşe herhangi bir etkisi olmadığını da (%30,6) belirtmişlerdir. Kare şeklindeki yüzlerin alın, elmacık kemikleri geniş, çene çizgisi köşeli ve uzunluk bakımından eşit ölçüye sahip (Rojas, 2017, s.33; Tio, 2019) olduğu düşünüldüğünde katılımcılar kayık ve kare yakada enine çizgilerin belirginleşmesi ile yüzü geniş gösterdiğini belirtmişlerdir. Jones (2011, s.171) moda tasarımında dikey dikiş hatlarının uzunluk efekti verdiğini ve gözü aşağı ve yukarıya doğru hareket ettirdiğini, yatay dikiş hatlarının ise daha kısa olduğu için benzer şekilde o hattı daha geniş görünmesini sağladığından bahsetmiştir. Öğretim elemanları bisiklet, yuvarlak, U ve hatta V yaka için görünüşe bir etkisinin olmadığını belirtmişlerdir. Kişiler, gördükleri cisimler ile ilgili yargılarının çizgi-şekil-aralık-form, renk ve bakış yönüne göre değiştiği ve onları gerçeğinden farklı algılayabilmektedirler. Buna göz aldanması/yanılması denilmektedir (Olgaç, 2005, s. 61). Araştırmaya katılanların algıları da derin V yakada uzun olduğu yönündedir. Bu yüz şekline sahip kişiler kare veya köşeli yakalardan kaçınmalı, U, V veya yuvarlak hatlara sahip yakaları tercih etmelidir (Infinite by Style Theory, 2023, Ocak).

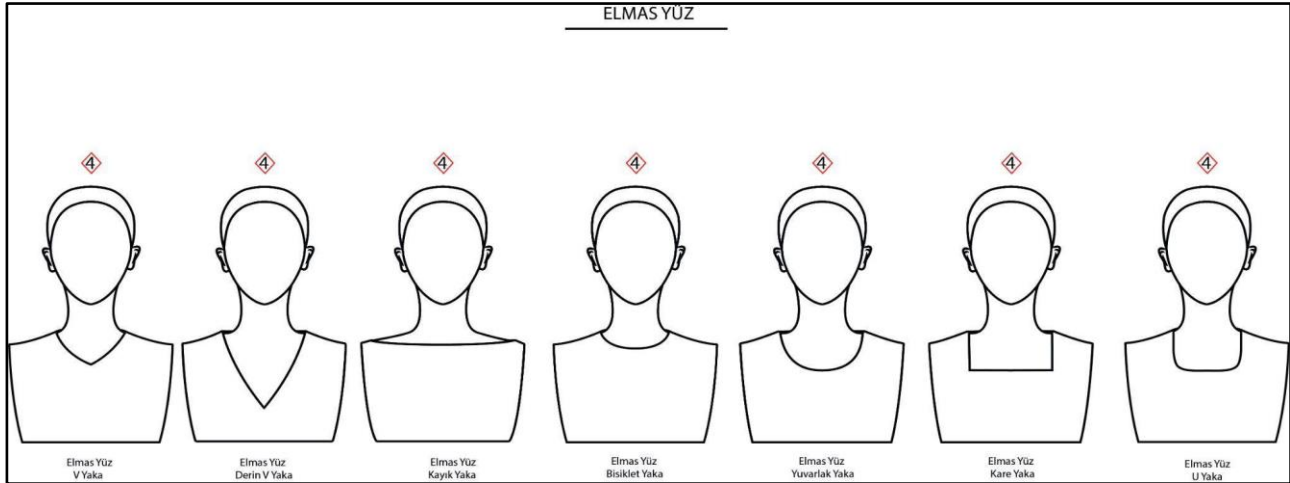
Şekil 5. Dikdörtgen yüz şekli ve yaka formları (Çizim: Sema Özeskici, 2022)

Tablo 7. Öğretim Elemanlarının Dikdörtgen Yüz Şeklinde Yaka Formu Algıları

Algı Yaka Formları	Geniş gösteriyor.		Dar gösteriyor.		Uzun gösteriyor.		Etkisi yok.	
	f	%	f	%	f	%	f	%
V yaka dikdörtgen yüzü	6	8,2	21	28,8	28	38,4	18	24,7
Derin V yaka dikdörtgen yüzü	4	5,5	9	12,3	52	71,2	8	11,0
Kayık yaka dikdörtgen yüzü	20	27,4	27	37,0	5	6,8	21	28,8
Bisiklet yaka dikdörtgen yüzü	10	13,7	21	28,8	6	8,2	36	49,3
Yuvarlak yaka dikdörtgen yüzü	20	27,4	10	13,7	19	26,0	24	32,9
Kare yaka dikdörtgen yüzü	22	30,1	7	9,6	24	32,9	20	27,4
U yaka dikdörtgen yüzü	14	19,2	8	11,0	29	39,7	22	30,1
TOPLAM	73	100	73	100	73	100	73	100

Tablo 7 incelendiğinde araştırmaya katılan öğretim elemanları, dikdörtgen yüzü derin V (%71,2), V (%38,4), kare (%32,9) ve U yakanın (%39,7) uzun; kayık yaka (%37,0) dar; bisiklet (%49,3) ve yuvarlak (%32,9) yakaların ise etkisinin olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcılar, kare yüz şeklinde kayık yakayı geniş bulurken dikdörtgen yüz şeklinde ise dar gösterdiği yönünde görüş belirtmiştir. Dikdörtgen yüz şekline sahip kişiler tüm yüzlere göre geniş ve uzun ölçülere sahiptir (Shah, 2019, s. 7). Kayık yaka formunda dar algılanma nedeni, uzun olan yüzün boynun bittiği hatta yaka çizgisinin kesilmesinden kaynaklı olduğu düşünülebilir. Bu bulguya derin V, V, kare ve U yaka formlarının yüzü uzun gösteriyor olmasından ulaşılmıştır.

Kırzioğlu'na (1992, s. 142) göre dikdörtgen yüz şeklinde "yaka çizgileri yüze yatay hareketler sağlamalıdır. Yaka, boyun çevresine oturmalıdır. Kısa çizgilere sahip yaka formları, yüzü oval gösterir. Bu yüz yapısında olanlar, yüzü kısa ve geniş gösterecek yaka çizgilerini seçmeli ve uzun gösterecek yaka çizgilerinden kaçınmalıdırlar". Bu bilgiler doğrultusunda yüzü dar gösteren, etkisi bulunmayan ve yüzü uzun gösteren yaka formlarının araştırmaya katılanlar tarafından algılanabildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Dikdörtgen yüz şekline sahip kişiler bisiklet, yuvarlak, kayık yaka formlarına sahip tasarımları tercih etmelidirler.

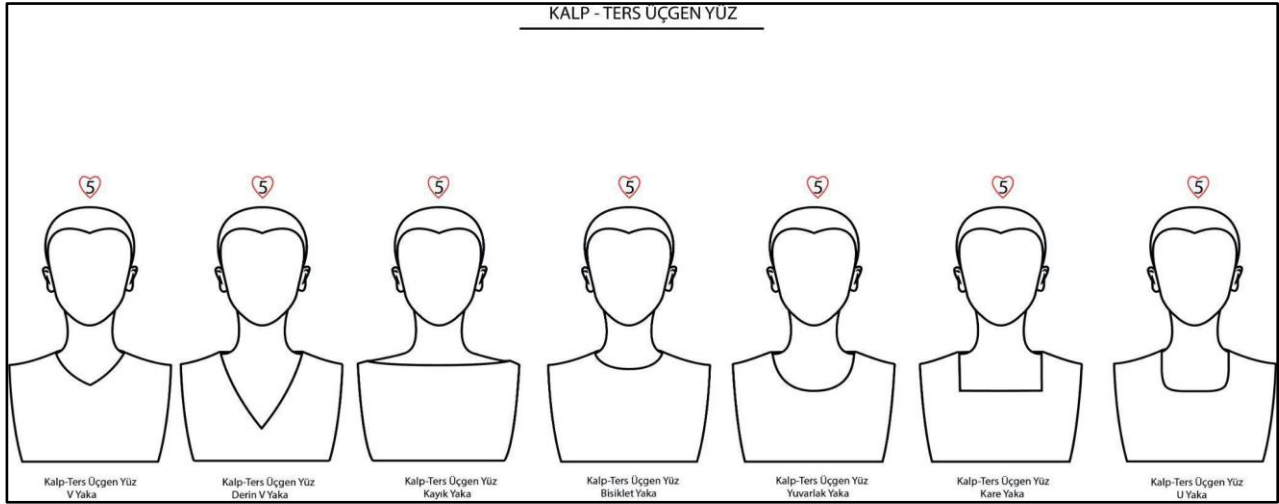

Şekil 6. Elmas yüz şekli ve yaka formları (Çizim: Sema Özeskici, 2022).

Tablo 8. Öğretim Elemanlarının Elmas Yüz Şeklinde Yaka Formu Algıları

Algı Yaka Formları	Geniş gösteriyor.		Dar gösteriyor.		Uzun gösteriyor.		Etkisi yok.	
	f	%	f	%	f	%	f	%
V yaka elmas yüzü	6	8,2	14	19,2	29	39,7	24	32,9
Derin V yaka elmas yüzü	2	2,7	8	11,0	53	72,6	10	13,7
Kayık yaka elmas yüzü	14	19,2	31	42,5	6	8,2	22	30,1
Bisiklet yaka elmas yüzü	8	11,0	27	37,0	6	8,2	32	43,8
Yuvarlak yaka elmas yüzü	15	20,5	17	23,3	13	17,8	28	38,4
Kare yaka elmas yüzü	18	24,7	13	17,8	16	21,9	26	35,6
U yaka elmas yüzü	10	13,7	10	13,7	29	39,7	24	32,9
TOPLAM	73	100	73	100	73	100	73	100

Elmas yüzde kadın öğretim elemanları, derin V (%72,6), V ve U (%39,7) yakanın uzun; kayık yakanın (%42,5) dar; bisiklet (%43,8), yuvarlak (%38,4) ve kare (%35,6) yakanın ise görünüme etkisinin olmadığını vurgulamıştır (Tablo 8). Elmas şeklindeki yüzler alnın ve çenenin dar olduğu, çok köşeli yanaklara veya elmacık kemiklerine sahip olarak tanımlanır. Bu yüz şeklini dengelemek için uygun saç modelleri ile alnın sivri görünümü azaltılmalı ve çenenin sivriliğini azaltmada V yakalardan kaçınılmalıdır (Varol, 2012, s.66). Kayık yaka bu yüz şeklinde dar, aynı zamanda bisiklet yaka da ikinci olarak (%37,0) dar algılanmıştır. Her iki yaka şeklinin çenenin sivriliğini kesmiş olduğu düşünülebilir. Elmas yüz şekline sahip kişiler bisiklet, yuvarlak ve kayık yaka formlarına sahip tasarımları tercih etmelidirler. Katılımcıların bisiklet, yuvarlak ve kare yakaların etkisi olmadığı yönünde algılamaları elmas yüz şeklindeki tercihlerini belirtmişlerdir. Bu yüz şeklinin dikey sivri hatlara sahip olması yatay, eğik ve yuvarlak çizgilere sahip yaka şekilleri ile dengelenebileceği bulgusuna ulaşılmıştır.

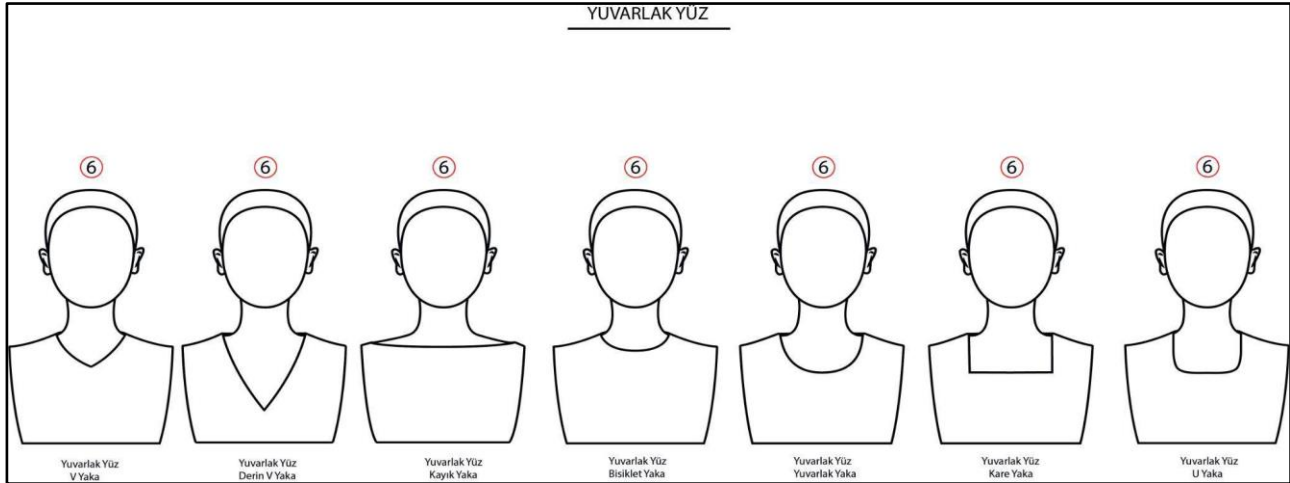
Şekil 7. Kalp/ters üçgen yüz şekli ve yaka formları (Çizim: Sema Özeskici, 2022)

Tablo 9. Öğretim Elemanlarının Kalp/Ters Üçgen Yüz Şeklinde Yaka Formu Algıları

Algı Yaka Formları	Geniş gösteriyor.		Dar gösteriyor.		Uzun gösteriyor.		Etkisi yok.	
	f	%	f	%	f	%	f	%
V yaka kalp/ters üçgen yüzü	9	12,3	14	19,2	28	38,4	22	30,1
Derin V yaka kalp/ters üçgen yüzü	6	8,2	7	9,6	48	65,8	12	16,4
Kayık yaka kalp/ters üçgen yüzü	19	26,0	27	37,0	2	2,7	25	34,2
Bisiklet yaka kalp/ters üçgen yüzü	7	9,6	27	37,0	7	9,6	32	43,8
Yuvarlak yaka kalp/ters üçgen yüzü	14	19,2	13	17,8	20	27,4	26	35,6
Kare yaka kalp/ters üçgen yüzü	13	17,8	13	17,8	18	24,7	29	39,7
U yaka kalp/ters üçgen yüzü	9	12,3	12	16,4	28	38,4	24	32,9
TOPLAM	73	100	73	100	73	100	73	100

Tablo 9’da katılımcılar, kalp/ters üçgen yüzü derin V (%65,8), V ve U (%38,4) yakanın uzun; kayık yaka (%37,0) dar; bisiklet (%43,8), kare (%39,7) ve yuvarlak (%35,6) yakalarda ise etkisinin olmadığını belirtmişlerdir. Öğretim elemanları kayık yakayı kalp/ters üçgen yakada dar olarak algılama nedeni elmas yüz şeklinde olduğu gibi yaka çizgisinin çenenin incelenerek sivrilmesinden kaynaklandığı düşünülebilir. Yine bu yüz şeklinde bisiklet yaka da ikinci olarak dar (%37,0) algılanmıştır.

Bu tip yüz şekillerinde çeneyi daha geniş gösterecek ve keskin köşeliliği azaltacak yuvarlak yaka çizgilerine sahip yakalar tercih edilmelidir (Kırzioğlu, 1992, s. 142). Öğretim elemanları tarafından uzun algılanan derin V, V ve U yaka formları, çenenin daha uzun ve sivri görünmesini sağlayacaktır. Dikey çizgiler, gözü dikey hareket ettirerek yüksekliğe doğru uzun bir görünüm kazandırır. Birbirinden uzaklaşan çizgiler objeyi daha uzun, birbirine yaklaşan çizgiler ise daha kısa gösterir (Olgaç, 2005, s. 61).

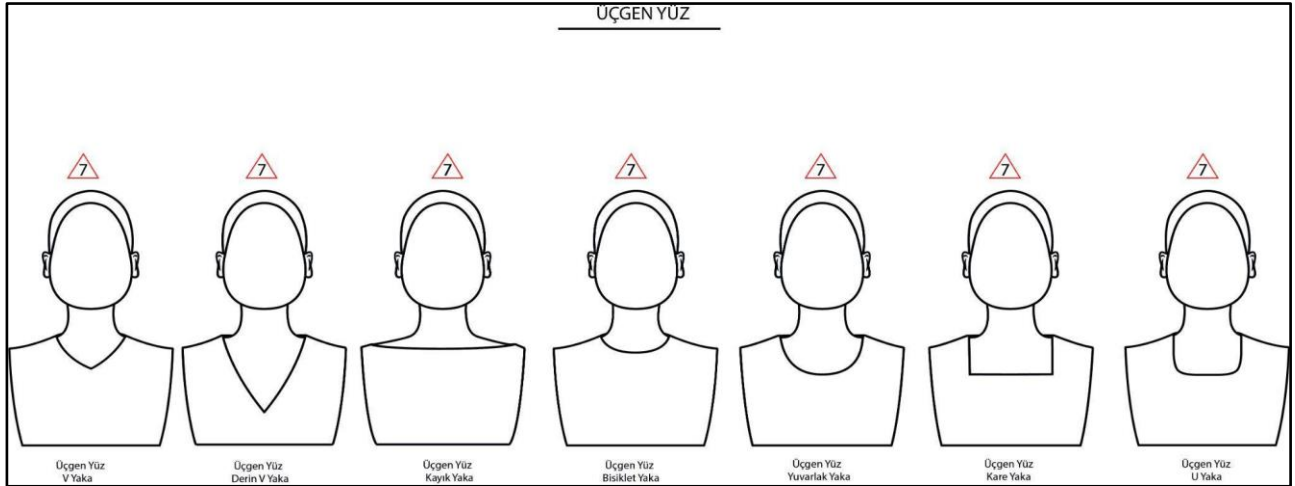

Şekil 8. Yuvarlak yüz şekli ve yaka formları (Çizim: Sema Özeskici, 2022)

Tablo 10. Öğretim Elemanlarının Yuvarlak Yüz Şeklinde Yaka Formu Algıları

Algı Yaka Formları	Geniş gösteriyor.		Dar gösteriyor.		Uzun gösteriyor.		Etkisi yok.	
	f	%	f	%	f	%	f	%
V yaka yuvarlak yüzü	16	21,9	15	20,5	18	24,7	24	32,9
Derin V yaka yuvarlak yüzü	11	15,1	13	17,8	31	42,5	18	24,7
Kayık yaka yuvarlak yüzü	31	42,5	17	23,3	4	5,5	21	28,8
Bisiklet yaka yuvarlak yüzü	16	21,9	16	21,9	7	9,6	34	46,6
Yuvarlak yaka yuvarlak yüzü	28	38,4	8	11,0	11	15,1	26	35,6
Kare yaka yuvarlak yüzü	23	31,5	8	11,0	10	13,7	32	43,8
U yaka yuvarlak yüzü	22	30,1	8	11,0	13	17,8	30	41,1
TOPLAM	73	100	73	100	73	100	73	100

Katılımcılar, yuvarlak yüzü derin V (%42,5) yakada uzun; kayık (%42,5) ve yuvarlak (%38,4) yakada geniş, bisiklet (%46,6), kare (%43,8), U (%41,1) ve V (%32,9) yakalarda ise etkisiz bulmuşlardır (Tablo 10). Öğretim elemanları, yuvarlak yüz için enine ve geniş eğri çizgilere sahip kayık ve yuvarlak yaka formunu geniş algılamıştır. Eğik çizgiler, yatay duruma getirildiğinde yatay çizgilerin özelliğini gösterdiğinden objeyi olduğundan daha geniş göstermektedirler (Kırzioğlu, 1992, s. 136). Katılımcılar derin V yaka formunda yüzü uzun algılamışlardır. Yuvarlak yüze sahip bireyler yüzü daha uzun gösterecek yakaları tercih etmelidirler. Bunun için U, V yakalar ile uzun gösterecek şekilde bağlanmış fularlar bu yüz tipi için uygundur (Sudrul Amin vd., 2017, s. 128; Varol, 2012, s.66).

Şekil 9. Üçgen yüz şekli ve yaka formları (Çizim: Sema Özescici, 2022).

Tablo 9. Öğretim Elemanlarının Üçgen Yüz Şeklinde Yaka Formu Algıları

Algı Yaka Formları	Geniş gösteriyor.		Dar gösteriyor.		Uzun gösteriyor.		Etkisi yok.	
	f	%	f	%	f	%	f	%
V yaka üçgen yüzü	25	34,2	16	21,9	7	9,6	25	34,2
Derin V yaka üçgen yüzü	19	26,0	13	17,8	27	37,0	14	19,2
Kayık yaka üçgen yüzü	42	57,5	8	11,0	5	6,8	18	24,7
Bisiklet yaka üçgen yüzü	21	28,8	16	21,9	4	5,5	32	43,8
Yuvarlak yaka üçgen yüzü	25	34,2	13	17,8	9	12,3	26	35,6
Kare yaka üçgen yüzü	29	39,7	9	12,3	15	20,5	20	27,4
U yaka üçgen yüzü	17	23,3	9	12,3	23	31,5	24	32,9
TOPLAM	73	100	73	100	73	100	73	100

Tablo 9'da öğretim elemanları, üçgen yüz şeklinde, derin V (%37,0) yakanın uzun; kayık (%57,5) ve kare (%39,7) yakanın geniş; bisiklet (%43,8), yuvarlak (%35,6) ve U (%32,9) yakaların ise görünüşe etkisinin olmadığını belirtmiştir. Bu yüz şeklinde çenenin geniş olması nedeni ile kare ve kayık yakanın geniş algılanmasına neden olmuştur. Özellikle kare yakada boyunda meydana gelen boşluğun fazla olması nedeni ile geniş algılanmasını sağlamıştır. Burada yakaların ve çenenin yatay bir çizgiye sahip olması gözün bir noktadan diğer noktaya doğru hareket etmesi ile bir yanılsama oluşturduğundan bahsedilebilir.

Üçgen yüz şekline sahip bireyler, çenenin genişliğini azaltacak modelleri tercih etmeli kayık, yuvarlak ve dörtgen yakalardan kaçınmalıdır. Bu yüz şekline sahip olanlar daha oval yüzlü görünmek isterlerse V, U gibi dikey veya dikey diyagonal yaka formlarına sahip tasarımları tercih etmelidirler (Davis, 1980, s. 86; Varol, 2012, s. 66).

Sonuç

Tasarım öğesi olarak çizgi, ürünün ortaya çıkarılmasında en önemli eleman olmasının yanı sıra insanlar üzerinde çeşitli etkiler yaratabilmektedir. Bireylerde oluşturduğu farklı algılar nedeniyle çizginin, tasarımda kullanımı oldukça önemlidir. Kadın tüketicilerin kullanmayı tercih ettikleri yaka formları ile kendi yüz şekillerine uygun yaka formları ile ilgili bilgi düzeylerine ve moda tasarımcılarının

tasarım süreçlerine katkı sağlayacağı düşünülen bu araştırmanın bulguları doğrultusunda elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

Araştırmaya katılan öğretmen elemanlarının yüz şekillerinin en çok oval ve yuvarlak yüz hatlarına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak belirlemiş oldukları yüz şekilleri ile ilgili bilgi ve deneyimleri bilinmediğinden kendileri ile özdeşlendikleri yüz şeklini tercih etmiş olmaları ihtimali düşünülerek kesin bir yargıya varılamamıştır.

Öğretim elemanları en çok yuvarlak, bisiklet ve V yaka formunu sık sık tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların günlük yaşamlarında kullandıkları yakaların sıralamalarında ise en çok tercih etme durumlarına göre kıyaslandığında birinci sırada tercih ettikleri yaka formları ile eşleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Oval Yüz Şekli: Katılımcılar derin V, V ve U yaka formlarında uzun algısı olduğunu belirtmiş, bisiklet, yuvarlak ve kayak yaka formlarında ise etkisinin olmadığı yönünde görüş belirtmiştir. Alan yazında tüm yaka formları ile birlikte göze hoş görünmektedir. Bu yüz şeklinde çizgi etkisi, yaka formlarının sahip olduğu dikey çizgiler ve boyunda oluşan boşluk ile birlikte uzunluk algısında ortaya çıkmıştır.

Kare Yüz Şekli: Öğretim elemanları, bisiklet, yuvarlak, U ve hatta V yaka için görünüşe bir etkisinin olmadığını yanı sıra V yakanın yüzü dar gösterdiğinden de bahsetmişlerdir. Kayık ve kare yaka formlarına ait enine çizgilerin uzun olması nedeni ile yüzü geniş gösterdiğini belirtmişlerdir. Köşeli hatlara sahip bu yüz şeklinde kadın tüketiciler, kare veya köşeli yakalardan kaçınılarak, U, V veya yuvarlak hatlara sahip yakaları tercih etmelidir. Derin V yaka yüz şeklinin uzun algılanmasını sağlamıştır. Bu durum kare yüz şekli ile birlikte boyunda ortaya çıkan boşluğun göz aldanması olarak yorumlanabilir.

Dikdörtgen Yüz Şekli: Dikdörtgen yüz şekline sahip kişiler tüm yüzlere göre geniş ve uzun ölçülere olmasını nedeni ile bu yüz şeklinde “yaka çizgileri yüze yatay hareketler” (Kırzioğlu, 1992, s. 142) sağlamalıdır. Bu nedenle kayak yaka yatay çizgilere sahip olması nedeni ile dar algılamıştır. Katılımcılar yüzün uzun, yaka çizgilerinin dikey olması ve boyunda oluşan boşluk nedeni ile derin V, V, kare ve U yaka formlarında yüzü uzun algılamıştır. Çalışmada dikdörtgen yüzü dar gösteren, etkisi bulunmayan ve yüzü uzun gösteren yaka formlarının araştırmaya katılanlar tarafından algılanabildiği görülmüştür. Dikdörtgen yüz şekline sahip kişiler bisiklet, yuvarlak, kayak yaka formlarına sahip tasarımları tercih etmelidirler.

Elmas Yüz Şekli: Elmas şeklindeki yüzler alnın ve çenenin sivri olduğu, çok köşeli elmacık kemiklerine sahip olarak bilinir. Kayık yaka bu yüz şeklinde ve bisiklet yakanın da ikinci olarak dar algılanmasının nedeni her iki yaka şeklinin çenenin sivriliğini kesmesi, yatay ve eğik çizgilere sahip olmasından kaynaklı olduğu düşünülebilir. Alan yazında elmas yüz şekline sahip kadınların bisiklet, yuvarlak ve kayak yaka formlarına sahip tasarımları tercih etmelerinin bu yüz şeklini dengeleyebileceği vurgulanmaktadır.

Kalp/Ters Üçgen Yüz Şekli: Kalp/ters üçgen şeklinde de çene incelerak sivrilmektedir. Bu nedenle kayık ve ikinci olarak bisiklet çenenin sivrilğini kestiğı düşünölmüş ve yüzü daralttığı sonucuna ulaşmıştır. Uzun algılanan derin V, V ve U yaka formları, çenenin daha uzun ve sivri görünmesini sağlayacağından, çeneyi daha geniş gösterecek yuvarlak çizgilere sahip yakalar tercih edilmelidir.

Yuvarlak Yüz Şekli: Yuvarlak yüzde kayık ve yuvarlak yakanın dairesel, eğik çizgilere sahip olmaları katılımcılarda geniş algısı, derin V yaka formu ise katılımcılarda uzun algısı uyandırmıştır. Yuvarlak yüze sahip kadınlar yüzü geniş gösterecek yaka formlarından kaçınmalı onun yerine yüzü uzun gösterecek U, V vb. yakaları tercih etmelidirler.

Üçgen Yüz Şekli: Bu yüz şeklinde kare ve kayık yaka geniş algılanmıştır. Çenenin yatay ve geniş bir çizgiye sahip olması, gözün bir noktadan diğer noktaya doğru hareket etmesini sağlamış ve bir yanısama oluşturmuştur. Üçgen yüz şekline sahip kadınlar, çenenin genişliğini azaltacak V, U gibi dikey veya dikey diyagonal yaka formlarına sahip tasarımları tercih etmelidirler.

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre kadın öğretim elemanlarının algılarının genel olarak alan yazında kadın yüz şekillerine ait oyuntulu yakalarla ilgili yer alan bilgilerle örtüştüğü sonucuna ulaşmıştır. Yüz şekillerine göre yaka formları algıları farklılaşmıştır. Bedenlerini ve bedenlerinin bazı bölgelerini beğenmeyen kadın tüketiciler bu bölgeleri maskelemek, göze hoş göstermek ve kendilerindeki olumsuz algıları olumluya çevirmek için giysileri kullanabilecekleri (Yıldırım, 2011, s. 1) gibi giysinın en önemli vurgu detayının yaka olduğu düşünöldüğünde çalışmanın sonuçları kadın tüketicilerin yüz şekillerine uygun yaka formlarını seçmeleri açısından önemlidir. Algı kişiye göre değişmesine ve geçmişteki deneyimlerden etkilenmesine rağmen çalışmanın bulgularında ortak görüşlere ulaşmıştır.

Moda tasarımcıları için temel tasarım elemanlarından çizginin kişiler üzerindeki etkisinin bilinmesi, özellikle göz aldanması ile ortaya çıkacak tasarımların değerinin artmasına neden olacaktır. Giysinın satışı sırasında tasarımda göz aldanması ile ortaya çıkacak unsurların giysi etiketlerinde belirtilmesi ile veya verilecek bilgilendirici küçük kılavuzlar ile tüketicilerin bilinç düzeyleri arttırılabilir.

Etik Kurul İzni

Bu çalışma için etik kurul izni Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Etik Kurulu'nun 26/09/2022 tarih ve 2022/11-11 numaralı kararı ile alınmıştır.

Kaynakça

- Asar, H. (2013). *Mimari mekân okumasında algısal deneyim analizinin bir yöntem yardımıyla irdelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Çardak, F., Pamuk, T., & Değirmenci, E., (2006). *Kalıp hazırlama kadın dış giyimi*. E. Cihangir (Eds.) İTKİB Yayınları.
- Davis, M. L. (1996). *Visual design in dress* (3. Baskı). Prentice Hall.
- Erol, Ş. (2021). *Moda çizim teknikleri: giysi ayrıntılarında teknik çizim*. Atatürk Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- Goodman, G. J. (2015). The oval female facial shape—A Study in Beauty, the American Society for Dermatologic Surgery, (41), 1384–1388. ISSN: 1076-0512, Doi: 10.1097/DSS.0000000000000571
- Güzel, E. (2013). *Kültürel bağlamda kadın ve güzellik “Türkiye’de bir iktidar alanı olarak elitler üzerinden güzellik anlayışına ve bir tüketim nesnesine dönüşen kadın sorununa bakış”* (Yayımlanmamış Sanatta Yeterlik Tezi). Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Antropoloji Ana Bilim Dalı.
- Infinite by Style Theory. (2023, Ocak). *How to find the right neckline to match your face shape*. <https://infinite.styletheory.co/how-to-find-the-right-neckline-to-match-your-face-shape/>
- İmren, M. (2018). İşte benim kimliğim: moda ve medyanın kadınların kimlik inşası ve ideal beden söylemlerindeki rolü üzerine. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(1), 103-111. Doi: 10.31592/aeusbed.338524.
- Jones, J. S. (2011). *Moda tasarımı* (Çev. H. Kılıç). Karadeniz Kitap Ltd. Şti.
- Kara, A., & Eryılmaz, A. (2018). Beliren yetişkinlerin gözünden olumlu beden imajı oluşturmanın öğeleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 6(3), 394-409. DOI:10.14689/issn.2148-2624.1.6c3s18m.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Nobel Yayınları.
- Kırzioğlu, N. G. (1992). *Giyim sanatı ve kişisel görünüm*. Gazi Üniversitesi Yayını.
- Ocrvirk, O. G., Stinson, R. E., Wigg P. R., Bone R. O., & Cayton, D. L. (2018). *Sanatın temelleri teori ve uygulama* (Çev. N. E. Noyan). Karakalem Yayınevi.
- Olgaç, P. (2005). *Moda resmi*. Ya-Pa Yayın Hazırlama San ve Tic. A.Ş.
- Özdamar, K. (2002). *Paket programlarla istatistiksel veri analizi-1* (4. Baskı). Kaan Kitabevi.
- Pamuk, B., & Tereci Ergül, S. (2018). Moda trendlerinin kadın vücut silüetlerine etkisi (1960-1990 Yılları Arası Moda). 2. Uluslararası Kadın Kongresi, *güçlendirilmek yerine güçlenmek ve ilerlemek* (ss. 1115-1125). DESEM.
- Rojas, J.(2017). *Photographing women: posing, lighting, and shooting techniques for portrait and fashion photography*. Rocky Nook Inc.
- Sakarya, M. (2018). *Giysilerdeki kup ve desen özelliklerinin beden formunun algılanmasına etkisi* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü.
- Shah, H. N. (2019). *3D- Guided face shape classification*. Master of Science In Computer Science, A Project Presented to the Faculty of California State Polytechnic University.

- Sözen, A., Gök, B., Kopan, D., Çapık, G., Bal, M., & Yavuz, Ö. (2020). *Modada temel sanat*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Sudrul Amin, S. M., Luna, F. A., & Rahman M.. M. (2017). A review analysis of neckline diversification for women's wear industry, factors and overall significance & challenges for Bangladesh prospect. *International Journal of Engineering and Applied Sciences (IJEAS)*, 4(11), 125-129.
- Tio, A. E. (2019, Ocak). *Face shape classification using inception v3*. <https://arxiv.org/abs/1911.07916>.
- Varol, E. (2012). *Giysi seçimi: giysi seçiminde tarz*. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Yavuz Ö. H. (2021). Çizgi etkisinde mekan tasarımları. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(53), 57-69. Doi: <http://dx.doi.org/10.29228/SOBIDER.51870>
- Yıldırım, B. (2011). *Beden imajı ve beden kateksinin kadınların giysi seçimi ve beğenisi üzerindeki etkilerinin yapısal eşitlik modeli ile analizi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

